

színházi esték

* A Miskolci Nemzeti Színház és az egri Gárdonyi Géza Színház műsorismertetője — 1977. április *

Négymilliós nézőtér

A számítás kicsit felületes, de hát néhány százezer ide vagy oda... Nana — figyelmeztet bennünket a jól informált néző —, hiszen a Miskolci Nemzeti Színház alkalomadtán szívesen büszkélkedik jelenlegi 291 ezer nézőjével. (Egy év alatt ennyien váltanak jegyet, bérletet az előadásokra.)

Mi azonban most azokra gondoltunk, akik nem váltanak jegyet, hanem házhoz várják a színházat. Vagyis: a televízió nézőire. A tévé milliós nézőtábora — szokták írni, mondani, de kevésszer méretik meg, hogy mennyi az a három-négy millió. A televízió térhódításáig az antik színházak előadásait láthatta azonos időben a legtöbb néző. De hát még ezekre a hatalmas nézőterekre is csak tízezer ember fért be. (A kibővített, lükurgoszi színházban 14 ezerre tehető a férőhelyek száma.)

Csak nem most akarjuk felfedezni, hogy milyen publicitása van a tévének? Nem, a tévé kezdi egyre inkább felfedezni a miskolci színház művészeti értékeit. Ennélfogva hallatlanul kitágult nézőterünk. A közelmúltban Osztrovskij: Zivatar című drámáját, Maeterlinck Monna Vanáját, és a Komámasszony, hol a stukker? című Görgey-darabot vette fel nálunk a tévé. Ez a tény készlet bennünket bizonyos viszonyításra. A különböző statisztikákat figyelembe véve, szerényebb érdeklődés mellett is, legalább tízmillió néző lesz részese az említett három produkciónak.

A közönség majd dönt. Ha a miskolci, egri előadások reprezentálják a hazai nézők igényeit — akkor kedvező lesz a fogadtatásunk. Talán olyan lépés lesz ez, mellyel ismét sikerül áthágni a vidék és a főváros közötti távolságot.

Áprilisi bemutatónk, a Vonó Ignác főszereplői: Gyöngyössy Katalin, Kulcsár Imre és Máthé Éva

Vannak kedvenc színészeim

KULCSÁR IMRE

Például Kulcsár nem kedvenced? – kérdezi valaki a Színházi Estéket lapozgatva. Megdöbbenek, mert Kulcsár Imrével igazán jó találkozásaim voltak és vannak. Persze lehet, hogy színházzról keveset beszélgetünk. Illetve, ha beszélünk is, ő valahogy mindig a háttérben marad.

Kedves, humánus ember, s aki csak egyszer is beszél veled, dicsérni fogja intellektusát, – de hát azért még lehetne rossz színész. Csakhogy nem az!

Időnként eszembe jut: mit tudna kikaparni Kulcsár magának, ha rámenős lenne, ha nyüzsögne, ha elégedetlenkedne? Szabad-e ebben a szakmában ennyire szerényen, ennyire észrevétlenül élni?

Tudom, mit mondana: a színpadon én igyekeztem nem észrevétlen maradni. S ezzel el is söpörné kételkedő kérdéseim. A színpadon őt valóban mindig, mindenki megjegyzi, sőt felfedezi. Mintha kicsit sokszor fedezték volna már fel... Pedig hát csak Miskolcon eljártam már vagy három tucat szerepet, s ezek között olyanok vannak, mint...

De hadd válogassak teljesen önkényesen. Okvetlenül Józsa huszárral kell kezdeni. (Fáklyaláng, 1968.) Vendéjátékon láttam Illyés drámáját, az előadástól már elhalványultak az emlékeim, de a Kulcsár teremtette figura elevenen maradt. Az akkor még fiatal színésznek egy élet minden tanulságát (Kossuthos magyarságát és a magyar nép bölcsességét) kellett bele-sűrítene Józsa. Vagyis: Józsaáé kellett válnia.

Ez a lényeg! Kulcsár mindig valamivé (valakivé) válik. Nem játszik, nem alakít, nem hozza a figurát, nem vezet elő ismert manírokat. Ezért nem szokták megismerni színpadon, s ezért fedezték fel mindannyiszor.

A színház egy időben táncos komikusként foglalkoztatta, vagy – ha úgy tetszik – táncos komikussá léptette elő. Nem, így nem helyes: ő tartotta, s öregbítette (Varga Gyula után ez nem volt könnyű dolog) a táncos komikusok rangját. Nemcsak azzal, hogy tudott táncolni, meg énekelni (bár ez sem mellékes), hanem azzal, hogy teljes életű, sorsú emberként élt a sokszor lehetetlen szituációkban. Kulcsár a Jim Boyokból, Slukk Tónikból mindig meghatóan kedves fiúkat formált, s annyira hitte, hogy vannak, hogy tényleg voltak.

Igazából azonban a Komámasszony, hol a stukker? című Görgey-darab Intellektueljének örültem. Kulcsár itt csaknem végig észrevétlen. Egyszerre csak látjuk, hogy feltöltődött pusztító ideákkal, hogy kegyetlensége – melyet most már remekül megideologizál – félelmetes és kérlelhetetlen. Már a Bukovčan-mű bemutatásakor (Mielőtt a kakas megszólal) kiderült, hogy a páni félelem miként sűrűsödhet – szinte láthatóan – gyilkos indulatáá Kulcsár kezében, a Görgey-szerep mégis megdöbbenett.

Örülök, hogy ő lesz Vonó Ignác. Kulcsár maga is ismeri a zöld szemű lányt, s a lélek súlya, tudja, hogyan mérhető.

(GYARMATI BÉLA)

Szép Heléna

„Mi, az antik szépségek barátai, nem taposolhatunk e tiszteletré méltó nagyságok profanizálásának. Ugyanakkor el kell ismernünk, hogy ezekben a népszerű mulatságokban van bizonyos kecsesség. Igaz ugyan, hogy amikor a színházból távozunk, kissé szégyelljük magunkat, hogy ezen mulattunk, és sietünk görög klasszikusainkhoz, hogy azokban ismét Szép Heléna dicsőségéről olvassunk.”

Igy ír Jules Janin, a rettegett kritikus a Szép Heléna bemutatója után. Mint ismeretes, a párizsi siker világsikerré fokozódott, s ma már csak nevünk Janin mester aggályoskodásán, aki az időtlen antik szépséget féltette Offenbach szerzőzét jövedvéltől, a kíméletlen gúnytól. Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy már az antikvitás szerzői sem bántak

valami nagy tisztelettel Helénával. De hát úgy látszik, a klasszikus emlékün nevelkedett kritikus mindezt elfelejtette.

A Szép Helénát nem hirdették meg az évad elején – így hát bizonyos magyarázattal tartozunk a közönségnek. Sallós Gábor, a színház igazgatója informálja olvasóinkat:

– Évad eleji ígéretünket csak részben váltjuk be. Persze ez a részigéret is az egész örömmel és élményével ajándékozza meg a nézőt. Vagyis: mindössze az történik, hogy Offenbachnak nem a Banditák című operettjét, hanem Szép Heléna című dalművét fogjuk bemutatni. Elárulom a változtatás okát is. A Szép Heléna nyilván populárisabb operett, mint a Banditák, s ez nem mellékes körülmény. Van azonban még valami. Mikor a Banditákat műsorra tűztük, terveztük – tud-

ván, hogy a mű kórusigényes – énekarunk számbeli és színvonalbeli fejlesztését. Ez – bár sok jelentkezőt meghallgattunk – nem sikerült. Legalábbis egyelőre nem. S ez mindjárt érthető lesz, ha elmondom, hogy a Banditákhoz a mostani kóruslétszámat legalább meg kellene duplázni, hogy a fiatalításról ne is beszéljek. Ennek ellenére aligha tekinthető megalkuvásnak, hogy a Banditák helyett Szép Heléna kerül műsorra. Bizonyos vagyok abban, hogy az antik mesét sokkal jobban fogja élvezni a közönség, mint Lorenzo mantuai herceg és a granadai hercegnő törtéretét. S kicsoda jó szerepet kínál a Szép Heléna! Nemcsak Várhegyi Mártának és Rózsa Sándornak, hanem másoknak is. Arról már nem is beszélve (s ez sem véletlen), hogy az idei szezonban így sikerül a trójai háború kirobobadásának okától, kezdetétől Elektra bosszújág (Szép Heléna, Hekabé, Elektra) megismertetni nézőinket a mítosszal. Ha nem is kronológikus sorrendben.

A siker egyik biztosítéka, hogy Szép Helénát is Bor József állítja színpadra.

Medgyaszay Vilma színművésznő, Kossuth-díjas kiváló művész öt esztendővel ezelőtt, 1972. április 5-én hunyt el. A Víg-színház színiskoláját végezte, és 1903-ban lépett színpadra. Kacsóh János vezetének Iluskájával aratott először nagy sikert – Fedák Sári partnereként – a Király Színházban. 1907-ben a Modern Színpad kabaré tagja lett, s kora nagy írónak megzenésített verseit, Bartók, Kodály dalait népszerűsítette. Valódi műfaja a dal volt, kicsit pajzán, kicsit szentimentális, de mindig izléses, modern sanzon, melyet leheletszerű finomsággal és drámai érzékel adott elő. Szépsége, kellemes hangja, muzikalitása, temperamentuma, színesi tehetsége hozzájárult nagy sikeréhez. A felszabadulás után évekig a Vidám Színpad tagja volt. Nagyobb szerepei: Jana (Fall: Az elvált asszony), Annie (Thomas: Charley néje), Tschöll mama (Schubert – Berté: Három a kislány).

Évfordulók

Ódry Árpád színművész, rendező, színészpédagógus negyven éve, 1937. április 5-én halt meg. Nagyvárad, Kolozsvár, Debrecen, Temesvár volt pályakezdő éveinek egy-egy fontos állomása. 1904-ben a Víg-színház, majd egy évvel később a Nemzeti Színház szerződtette. 1923-ban örökös tag lett az ország első színházában. 1928-tól a Magyar Rádió főrendezője, 1930-ban a Színművészeti Akadémia igazgatója lett. A Nemzeti Színházban 45 darabot rendezett. Hamlet, III. Richard, Othello, a Julius Caesarban Antonius. Kiválóak voltak Ibsen-alkításai is. Tragikus és komikus feladatokat egyaránt kiválóan oldott meg. Mint versmondó és színésznevelő is a legjobbak közé tartozott.

*

Törzs Jenő színművész – aki évtizedeken át a legváltozatosabb jellegű és hangú szerepekben mutatta meg mély, átélő képességét és magas fokú művészi tudatosságát – 90. esztendeje (1887. április 23.) született. 1905-ben kezdte tanulmányait a Színművészeti Akadémián, de már egy évvel később a Thália Társaságban lépett fel, s ott jelentős szerepeket játszott. Később Beöthy László a Magyar Színházhoz szerződtette. Itt első nagy sikerét Rostand Sasfőlkjának Reichstadi hercegével aratta. Következő állomásai: Renaissance Színház, majd a Belvárosi s a Víg-színház. Az említett színházakban telnek el legtermékenyebb éveit. A Nemzeti csak a felszabadulás után szerződteti, de itt már csak Csehov: A dohányzás ártalmasságáról című jelenetét játszhatta el. Rank doktor. Hamlet. Faust. Peer Gynt. III. Richárd. Volpone. s Heltai Jenő Néma leventéjének Agárdi Péterre – volt legsikeresebb szerepe.

*

Kovács Terus – aki csak Miskolc majánem felszáz szerepet játszott – 80 esztendővel ezelőtt született. (1897. április 19.) Tizennégy éves korában lépett színpadra; a népszínművek énekesnői szerepkörében. Később fokozatosan áttért a komikus jellemzerepekre. A felszabadulás után (Debrecenben és Miskolcon játszott) a vidéki színjátszás vezető egyéniségei közé tartozott. Erdemes művész lett. Főbb szerepei: Iluska (János vitéz), Antónia (Offenbach: Hoffmann meséi), Finum Rózi (Tóth: A fallu rossza), Hübscher Kata (Sardou: Szókimondó asszonyság).

*

Negyed százada hunyt el Molnár Ferenc. (1952. április 1.) Csak nagyon kevesen lehetnek ebben az országban, akik nem ismerik a nevét. De számon tartja őt a világszínház is. A huszadik század polgári drámairodalmának egyik legjelentősebb egyénisége. Megtanult mindent a francia tézisdramák technikai biztonságából és a Wilde-típusú angol vígjátékok friss és feszült dialógusáiból. Nem fél képtelen ötletekből kiindulni, de szinte klasszikus mértékertartással őrizkedik a túlzásoktól. Alakjai főként a pesti polgárság képviselői. Drámai nyelvezete szabatos és könnyed. Műveit – melyeket jól ismernek a színházlátogatók – 24 nyelvre fordították le.

Vonó Ignácról, s a lélek súlyáról...

Fejes Endre komédiája

„Tavasz óta bámulták a felhőket. Nótáztak, féltek a haláltól, és mind gyakrabban álmodoztak forró aszszonyölelésről az olasz éjszakában.

— *Nézze csak, zászlós úr* — szólt egy nyári estén Vonó Ignác — *megint hív a zöld szemű asszony.*

A kopaszra nyírt bakák mozdultak a lövészárokban.

— *Bolond vagy, Ignác!* — nevetett a zászlós. — *Hol a te asszonyod?*

— *Ott ül a nyárfa tetején* — mondta Vonó Ignác. — *Napok óta kacsingat rá.*

És fölnyújtotta kezét egy hunyorgó csillagra. Ekkor lőtték át a csuklóját.

A táborigorú udvarán szólt a zene, apácák mosolyogtak, egy ezredes érmet tűzött a mellére.

Hazaküldték.

— *Jó szemű golyó volt* — mutatta kacska kezét az ismerősöknek. — *Isten áldja meg a derék talját.*

Altiszt lett az OTI-ban.”

Így kezdődik Fejes Endre Vonó Ignác című novellája. Irigylésre méltó exozicció. És az a későbbiek folyamán is. Fejesnek elég néhány nyomtatott oldal, hogy négy évtized minden sorsdöntő történést elénk vetítse. Mégpedig olyan fényerővel, hogy szinte belekáprázunk.

A Vonó Ignácban elég a matéria akár egy regényfolyamhoz is. És Fejes olyan könnyedén ábrázol, olyan kitűnő stílusművész, s főleg annyira ismeri az „ezerszer áldott nyolcadik kerületet”, hogy igazán megereszthetné mesélő kedvét. Csakhogy ő nem mesélő. Akármilyen „szépen születik száján a szó” farkarkodik a szavakkal, ne-

hogy elfeledjék a művészi igazságot. Mert ez a legfontosabb. Milyen egyszerűek a történetei, s milyen nagy — ha úgy tetszik végletes — dolgokat hordoznak. Nem kevesebbről van szó, mint arról (ez talán ars poétikának is beillene), hogy miként mérhető a lélek súlya.

Vonó Ignác is megmértük. A novellában pár perc alatt, a színpadi változatban három felvonásban. A prózát ismerő olvasók többsége bizonyára fél, hogy a komédia terjengős, magyarázkodó. Nem az. Sokkal hosszabb, de ugyanolyan összefogott.

A szövegösszehasonlításnál kiderül, hogy a novellának szinte egyetlen nyelvi leleményétől sem foszt meg bennünket a szerző, s alig mozdít az alakokon. De! (És ez sorsdöntő.) Teremt egy új figurát.

Özvegy Mák Lajosné csak azok ismerhetik, akik a drámát ismerik. Érdekes megismerni, hiszen Ignác is csak a vele való együttlétben mutatkozik meg igazán. Ha Mákné nincs, túlságosan sorsszerű Vonó Ignác útja. Természetes,

hogy a talján golyóval együtt kiröpített Ignác — a történelem hullámain ringatózva — Virág Tekla (a volt apáca) karjaiban köt ki.

De, ha — mondjuk — mellé kerül... Nos, kicsoda? Például egy munkás-asszony, aki osztálya öntudatát átláttálja Ignácba, mire Vonó leveti az altiszt egyenruhát, felhagy a tanácsos cipőjének tisztításával, s megtalálja helyét osztályos társai között...

Nos, ez olyan szép volna, hogy a szívnek meg kellene szakadnia, s olyan sematikus, hogy... Nem, nem! Az álmodozó mellé — mert Fejes hősei mániákusan ragaszkodnak egy álomhoz — egy nőnemű álmodozó is kerül Mákné személyében, aki egészen más, mint Vonó, de mégis ugyanolyan. Vagyis: nincs talaja, fogódzója. Vagy részegen repül, vagy a földön csúszik. Iszonyú drámai vétke, hogy megengedi Ignácnak az álmodozást.

A Stukker telitalálata Budapesten

A hírt múlt havi számunkban közöltük: A főváros II. kerületének művelődési központja vendégszereplésre hívta színházunkat.

Természetes, hogy örömmel fogadtuk az invitálást. A produkció, amit utaztattunk, a Stukker volt. Pontosabban: Görgey Gábor: Komámasszony, hol a stukker? című komédiája.

Miután az előadás Miskolcon és Egerben egyaránt sikert aratott, némi önbizalommal indultunk Pestre. De talán fölösleges is tovább részletezni: az öttagú együttes — Csizsér András, Simon György, Verebes István, Paláncz Ferenc, Kulcsár Imre — nagy sikert aratott a Szűcs János rendezte Görgey-komédiával.

Úgy is mondhatnánk: egyben szakmai sikert is, mert ott ült a nézőtérben — többek között — Déry Tibor, Vass Zoltán és Ungvári Tamás, akik mindannyian nagy érdek-

lődéssel, sőt elragadtatással figyelték a Stukker-játékot.

A dolognak több tanulsága is van. Elsősorban az, hogy ha a körülmények megengedik — s főleg, ha van mit megmutatni —, akkor igenis ki kell mozdulni. Más: mindenütt kíváncsiak az új arcokra, s a társadalmi izgalmat hordozó új (vagy új fénybe vont) drámákra. Különösen akkor, ha magyar műről van szó. Továbbá: játékkultúránk miatt korántsem kell szégyenkeznünk. Végül: barátokat csak barátkozva lehet szerezni, barátokra pedig nagy szüksége van egy színháznak.

Mint ismeretes, a Komámasszony, hol a stukker? című produkciónkat felvette a televízió is. Örülünk neki, és reméljük, tetszik majd minden közönségtagunknak. A színész és a néző élő, eleven kapcsolatát — megismételhetetlen találkozását — azonban nem pótolja semmi. Így hát máskor is meggyünk, ha hívnak. S persze nemcsak Pestre.

Miskolci műsor

1. péntek	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Vörösmarty bérlet (7)
2. szombat	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Arany J. ifj. bérlet (3)
	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Katona bérlet (7)
3. vasárnap	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Déryné bérlet (7)
4. hétfő	BÁNK BÁN A debreceni Csokonai Színház operaegyüttesének díszelőadása hazánk felszabadulása évfordulójának tiszteletére	Jegyek nem válthatók
5. kedd	A GARABONCIÁS	Bérletszűnet (3)
	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Csortos és Egyetemi b. (7)
6. szerda	A GARABONCIÁS	Bérletszűnet (3)
	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Lehár és Egyetemi b. (7)
7. csütörtök	A MI MOLIÈRE-UNK	Madách bérlet (7)
8. péntek	A MI MOLIÈRE-UNK	Vörösmarty bérlet (7)
9. szombat	A MI MOLIÈRE-UNK	Csiky bérlet (7)
10. vasárnap	A MI MOLIÈRE-UNK	Szigligeti bérlet (7)
11. hétfő	BÁNK BÁN	A debreceni Csokonai Színház operaelőadása (7)
12. kedd	A MI MOLIÈRE-UNK	Ibsen bérlet (7)
13. szerda	A MI MOLIÈRE-UNK	Shakespeare bérlet (7)
14. csütörtök	A MI MOLIÈRE-UNK	Huszka és Egyetemi b. (7)
15. péntek	VONÓ IGNÁC	Bemutató bérlet (7)
16. szombat	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Petőfi ifj. bérlet (3)
	VONÓ IGNÁC	Katona bérlet (7)
17. vasárnap	VONÓ IGNÁC	Goldoni bérlet (7)
18. hétfő	HANGVERSENY	(fél 8)
19. kedd	HEKABÉ – ÉLEKTRA	Ady E. ifj. bérlet (fél 5)
20. szerda	NAPJAINK-EST	(7)
21. csütörtök	A MI MOLIÈRE-UNK	Schiller bérlet (7)
22. péntek	VONÓ IGNÁC	Molière bérlet (7)
23. szombat	HEKABÉ – ÉLEKTRA	József A. ifj. bérlet (3)
	VONÓ IGNÁC	Bérletszűnet (7)
24. vasárnap	KOMÁMASSZONY, HOL A STUKKER?	Bérletszűnet (3)
	VONÓ IGNÁC	Déryné bérlet (7)
25. hétfő	HANGVERSENY	(fél 8)
26. kedd	MONNA VANNA	Bérletszűnet (7)
27. szerda	MONNA VANNA	Shakespeare bérlet (7)
28. csütörtök	Nincs előadás	
29. péntek	A MI MOLIÈRE-UNK	Molière bérlet (7)
30. szombat	VONÓ IGNÁC	Csehov ifj. bérlet (3)
	A MI MOLIÈRE-UNK	Bérletszűnet (7)

Szerep születik . . .

Mákné magnón

— Nem lesz korai fél tíz? — kérdeztem a színház igazgatóját, aki vállalta, hogy továbbítja az üzenetet.

— Hogy lenne? Mi korán kelünk — hangzott a válasz. Tíz perccel korábban érkeztem, s már a portán köztölték, hogy Sallós elvtárs régen bejött, és Babuka, azaz Máthé Éva művésznő is itt van már.

A Miskolci Nemzeti Színházban a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, Jászai-díjas, a Déryné-gyűrű tulajdonosa csak „a Babuka”.

— Milyen viszonyban van a hatalommal? — kérdezem, mikor leülünk (most van éppen fél tíz) a főrendező szobájában.

— Jaj, ezeket a képeket még nem is láttam — csodálkozik, s mintha egyetlen színházi fotója nem volna, úgy nézi a Sirály falra akasztott fotóit. Arkagynát játszotta, a híres színésznőt, akit egyre jobban körbe fog az öregedés, aki nem tud és nem akar lemondani a sikerről és a szerelemről, s ennél fogva eléggé vak ahhoz, hogy meglássa, felnőtt fia mennyire áhítja segítségét.

— Mindkét Csehov-szerepet nagyon szerettem. A Cseresznyés kert Ljubov Andrejevna-ját is. Tudja, a szerepeimet — mindjárt, mikor ismerkedni kezdek a szöveggel — magnóra mondom. Aztán hallgatom, figyelem. S persze szorgalmasan próbálok a színházban. Aztán egyszer csak elérkezik a nap, mikor már képtelen vagyok hallgatni a tárgyilagos — lényegében csak közlő — magnófelvételt. Közben ugyanis átszínesedett minden mondat, megszülettek a szünetek — már hallok a partnert is. Egyszóval: az eredeti „rábeszélés” és a szerep között hatalmas, kibékíthetetlen ellentét keletkezik. Töröljük le — sürgetem ilyenkor a férjem. Most azonban ő sem tudott segíteni. Valami baja lett a magnónak. És nekem pár percig

— mert azért fogva tartott valami — hallgatnom kellett Ljubov Andrejevna.

Most meg özvegy Mák Lajosné „nyomja a szöveget” a hangszóróból.

— Mákné valóban „nyomja a szöveget” — ez a helyes kifejezés, de egyelőre talán korai lenne kérdezni róla...

— Ezért nagyon hálás vagyok. Végül is negyven évet kell belesűrítmem ebbe a szerepbe, s még csak ott tartok, hogy már unom a magnót; mindenféle új hangsúlyokat, játékokat találok ki, s az utcán néha hangosan is kimondok egy mondatot.

— Álmodik-e már Máknével?

— Álmodom bizony, még pedig azt, hogy — a ruha, vagy valamilyen kellék miatt — lekésem a jelenésem.

— Előfordult-e már ilyen a valóságban?

— Soha. Az álmok is eltűnnek majd, de nekem a próbaidőszak mindig megterhelő, fárasztó, nyugtalanító. Persze, tartom magam, mert ez a kötelességem a többiekkel szemben, s szeretek is derűsen dolgozni. De igazán játszani szeretek. S — hogy lekopogjam — az elmúlt 28 évben (már két nagy unokám van, ha nem tudná) volt is mindig mit játszanom. Szerencsére mindig mást.

— Utóbb kis szerepeket.

— Rövideket — úgy értette, ugye. Tudja, hogy szerettem én a Zivatar Úriasszonyát, meg a mesejáték ókulárés figuráját? Persze, egyik sem fogható a Macskajáték Orbánnéjához, de mindkettőt sikerült elhitetnem — magammal is, meg a közönséggel is. Az utóbbira csak néhány percet kaptam, de éppen ez az izgalmas.

— Beszélgetésünk elején kérdeztem valamit?

— Ja, hogy milyen viszonyban vagyok a hatalommal? Vagyis a direkciónál? Most vannak az évad végi beszélgetések. Ilyenkor az igazgató mindenkit behív, hogy hogy érzi magát, marad-e, meg ilyesmi. Engem soha nem hív. Így hát én szóltam be: holnap, ha jó idő lesz, megyünk Mályiba, ásní. Amiből az következik, hogy nem akarom felbontani a szerződést.

gy—

Egri műsor

1. péntek	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Déryné bérlet (7)
2. szombat	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
3. vasárnap	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
7. csütörtök	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
8. péntek	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
9. szombat	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
10. vasárnap	DOHÁNYON VETT KAPITÁNY	Bérletszünet (7)
14. csütörtök	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Bemutató bérlet (7)
15. péntek	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Shakespeare bérlet (7)
16. szombat	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Madách bérlet (7)
17. vasárnap	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Vörösmarty bérlet (fél 4)
	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Erkel bérlet (7)
21. csütörtök	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Molière bérlet (7)
22. péntek	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Déryné bérlet (7)
23. szombat	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Katona bérlet (7)
24. vasárnap	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Bérletszünet (7)
29. péntek	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Bérletszünet (7)
30. szombat	KI MINT VETI ÁGYÁT ...	Bérletszünet (7)

Tisztább világban...

Napjaink-est

„Tisztább világban emberként egészen / hol ég se zeng és föld se háborog / gondolni bátran, tehetni merészen: / mostanában csak erre gondolok...”

Kalász László: Hol vagy jövőd című kötetének nyitó verse választatott a jubiláló Napjainkat köszöntő, ünneplő irodalmi est mottójául.

A Napjaink hazánk felzabadosulásának évfordulóján mutatkozott be — másfél évtizeddel ezelőtt. Ennek a 15 esztendőnek erőfeszítéseit, művészi törekvéseit tükrözi majd az est műsora. Az elhangzó verseket, elbeszéléseket, irodalmi riportokat a Napjaink 15. évfolyamának számaiból válogatta Illés István, az est műsorának szerkesztője és rendezője. A Miskolci Nemzeti Színház főrendezője tulajdonképpen a Napjaink belső munkatársaként vállalta az emlékműsorral járó feladatokat, hiszen néhány évvel

ezelőtt színházi kritikusként működött irodalmi és kulturális lapoknál.

Az est szereplőit sikerült azokat a fővárosban élő színművészeket megnyerni, akik pályakezdeként a miskolci színházban dolgoztak, s a színházon kívül is sokat szerepeltek — oroszánrészt vállalva a Napjaink megismertetésében, népszerűsítésében is. Most ismét láthatják, hallhatják a miskolciak Szirtes Ádámot, Margittay Ágit, Némethy Ferencet, Sztankay Istvánt. De természetesen fellépnek jelenlegi társulatunk legkiválóbb tagjai is: Blaskó Péter, Fehér Ildikó, Kovács Mária, Paláncz Ferenc és Zoltán Sára.

A Napjaink-est színhelye (április 20-án fél nyolc órakor) a Miskolci Nemzeti Színház lesz. A mintegy másfél órás műsort a diákok féláron hallgathatják meg.

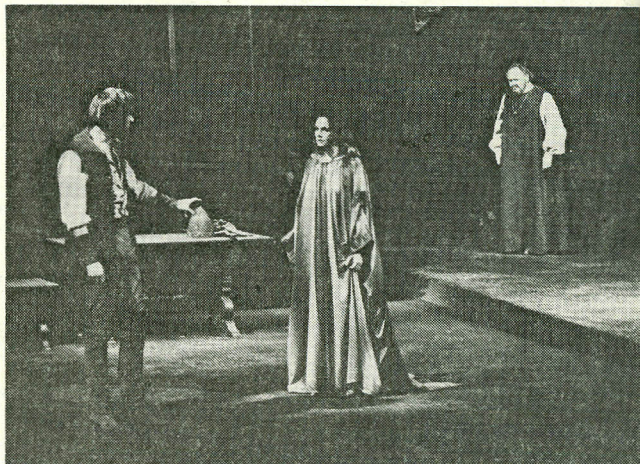
Az Új Szó kritikája a Monna Vannáról

A csehszlovákiai Új Szó című magyar nyelvű lapban Szigeti László elemzi a Monna Vanna miskolci előadását — Beke Sándor rendezését. A többi között ezeket írja: „Beke arra keresi a választ, hogy mennyit ér az egyén erkölce, ha úgy tetszik: felelőssége — a társadalommal szemben. Korunk szellemi nagyságát, közösgközpontúságát csak az olyan egyén tükrözheti, aki meri vállalni önmagát, aki tetteivel, cselekedeteivel tisztábbá teszi a világot. Aki Monna Vanna. A századelőn még erotikus Giovanna Beke rendezésében a kétféle erkölcs szintézisét megteremtő áldozat, mert az erkölcs válsága mélységesen megviseli az embert...”

A miskolci Monna Vannát méltatva azt kell leírnom: Gyöngyössy Katalin nagy színésznő. S méltó partnere Blaskó Péter... Örülnünk kell a hét percig zúgó vaspapsnak.”

Valóban miénk A mi Molière-ünk

Utólag kicsit szégyenkezünk: hogyan lehettünk olyan kishitűek? Miért hittük, hogy a ringlispíles produkció nem jól „forog” majd a kőszínházban. De hát miért ne forogna jól, mikor Molière szelleme pergeti, forgatja. Mert nem is a ringlispil a fontos, hanem az, hogy ő jelen legyen. Mint író, mint a komédiás Tabarin tanítványa, s mint estéről estére színpadra lépő színész. Velünk volt a fiatal, a fáradhatatlan, az eszközeit, tehetőségét próbálgató Molière. S miként egykor a francia vidéken, majd Versailles-ben és Párizsban — nálunk is sikert aratott pajtában és színházban. Csiszár Imre és a társulat hittel hívtá, s értelemmel meg szeretettel. Hát ennek köszönhető a siker. A ringlispil úgy forgott, hogy nem is látszott ez a játék nehéznek. És nem látszott csináltak, mert jól meg volt csinálva.

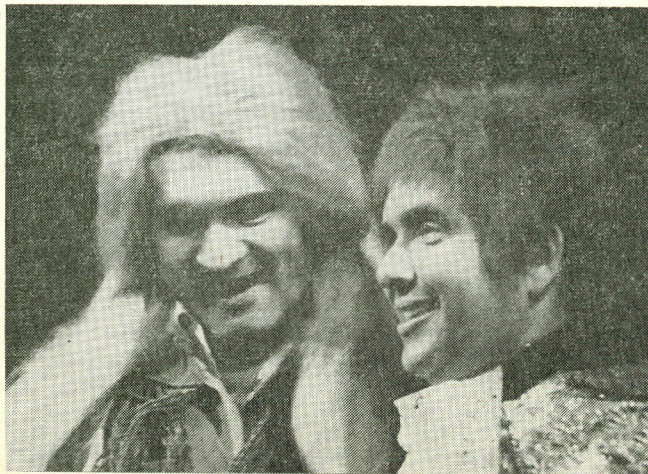
Bolondok hónapja, bolondok színpada

Rohanások, rendőrök, lövések. S mennyi öltözés. De még több vetkőzés. Ez Feydeau bohózata, vagy — ha úgy tetszik — örülete. Vagy ez csak a felszín? S van-e valami a felszín alatt? — kérdezik tőlünk olykor némi malíciával. A most következő néhány sorban aligha lenne érdemes esztétizálni. Érdekesebb lenne kiszámítani, mennyit rohan, s mennyi súlyt veszít a színész a bohózat egy-egy előadásán. Mert a színésznek ebben a produkcióban is komolyan kell dolgozni. Ha netán lekésik egy jelenést, ha önkényesen változtat valamit, ugyanúgy felírják, mint a Hamletben. A színész is olvasta az elmarasztaló kritikákat, s még aznap este játszanía kellett Feydeau-t. Rohant, öltözött, még többet vetkőzött, lövöldözött. És ezt csinálja áprilisban is. De a bolondok hónapján talán mindez stílszerű lesz.

A garabonciás felvette felleghajtó köpenyét,

s hipp-hopp máris túl van a miskolci nagyházakon: siet azokhoz a gyerekekhez, akik kevésszer látnak élő színházat. A Garabonciással tehát nemcsak pénzt keres, sikert arat, hanem eközben politizál is a színház. „...Hadd fürkésze egész népem, / a jövőben mi lakik.” Így szól a mesebeli király összegyűlt udvarnépéhez. Természetesen mi is fürkészzük a jövőt, s ott színházhoz értő, színházat szerető — cselekvő — közönséget látunk. Nincs ebben semmi varázslat. Ez a közönség már nő. Igaz, még csak gyerekek, de már megízlelték a színház ízét, már hiányzik nekik az örömet adó, a megtisztító, a szórakoztató játék. A színház, ami mindig több mint a valóság, s aminek mindig a valóság talajából kell kinőnie. Még akkor is, ha garabonciások, királyok és amazonok mozognak színpadán.

Mivégre folyt itt annyi vér?

Útjelző a görög tragédiákhoz

ma. S persze beszél a szája is:

„Ó Héliosz négyesfogatának fénye, te!

ó föld, s te éj, ki eddig fedted kék szemem!

Szabad lett most e szempár, mindent láthatok,

mert porba hullt

Aigiszthosz, apám gyilkosa...”

★

Mire ezek a sorok megjelennek, már lezajlott a két Euripidész mű bemutatója. A kritikák majd biztosan megírják, miként szervül össze a két darab (két rendező szuverén alkotása), milyen az est összehatása és így tovább. Ne-

künk most nehezebb; lapzártakor még külön-külön próbálták a tragédiákat. Mikor utoljára benn ültünk a nézőtérén, még (díszletben, kellékben, jelmezben, fényben) sok minden hibádzott.

A színház születésének izgalma azonban nem. A modern színház új, vagy megújult eszközeit (a formalizmus legkisebb veszélye nélkül) kitűnően sikerült felhasználni.

Mert ezen a színpadon — ahol kozmikussá nő a fájdalom, s a bosszúsomj —, mindeneknek és mindenkinek égostromló szerep jut. A szívek dobbanását dobok hangja erősíti, az isteneknek meg kell hal-

— Biztos, hogy így nem játszották ezt a két görög tragédiát. — Kovács Mária mondja ezt, akiről köztudomású, hogy nem tartozik a szívesen nyilatkozók közé.

— Mikor a kórus megkezdí félelmetes táncát — én mindig libabőrös leszek. — Ez meg az ügyelőlől bukkan ki (ő az Elektráról beszél), aki színház láttán ritkán borul ki.

— Senki ne higgye, hogy egy dráma megerősököléséről van szó. Csak éppen elolvastam, újraolvastam a Hekabét. — Ezek Szűcs János szavai.

— A meztelen emberi szituációkat megkeresni, megtalálni. — ez a lefontosabb — Ezt meg Illés Istvántól az Elektra rendezőjétől hallottuk.

És mit mond Martin Márta — az Elektra megismerősítője. Természetesen ő mond a legtöbbet, mert civilként nem mond semmit. De beszél dacos nyaka, tűszemei, elszabadult hajfürtjei. Beszél dobbanó lába, emelkedő keble-hal-

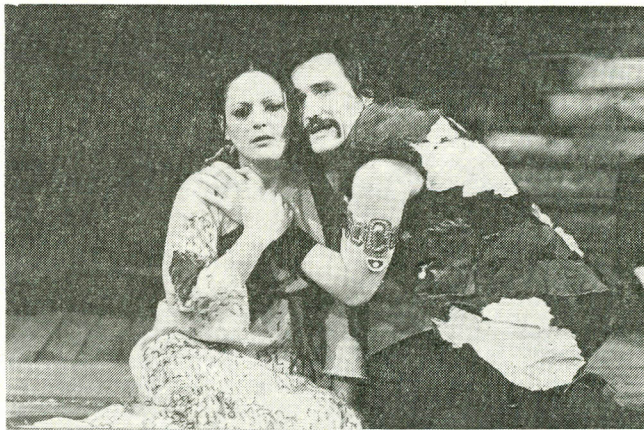
laniuk a rabláncok csörgését, a tenyerek, talpak súlykolásától meg kell, hogy nyíljon a föld.

S amikor beteljesül a bosszú, a barbár öröm hangjai ekhóznak: a vérből sosem elég...

Miért sokkolnak bennünket? — fogják majd sokan kérdezni. A válasz egyszerű. Mert a színháznak tükröt kell tartania, hogy látva lássuk önmagunkat. Az EMBERT, aki mindig tud indokot találni a véres munkára.

Csakhogy ez természetellenes. A két — azonos korban, azonos élmények közepette felnőtt — rendező elsősorban ezt akarja bizonyítani.

Az előadás végén szembe kell nézni a kórossal. A műkénéi szűzek kara szinté csodálkozik: *mivégre folyt itt annyi vér?*

A kapitány Eger városát is bevette

Az offenzívát már jó előre elhatározták. A kapitány partra szállását plakátok hirdették, hangszórók recsegték. Az akció kezdetének percre pontos idejét azonban csak az ügyelő tudta, de ő nem mulasztotta el mindenkivel közölni. Március 17-én aztán Egerben is felcsendült Scserbacsov: Dohányon vett kapitány című operettjének nyitánya. Mit mondjunk még? A Szabadság-dal vastapsán, a mis-

kolci sikerek után, már nem is csodálkoztunk. De azért igen jólesett. Kiegészítésül

még valamit. Bevezettük a kettős cárságot. Ezentúl Újlaky Dénesnek meg kell osztania hatalmát Daridaj Róberttel. Persze egyszerre csak egy Péter cárt láthat a közönség. De akármelyiket is látja, mindig az lesz I. Péter.

TARKA Oldal

TRIENNALE

Mint ismeretes, ez évben május 14-től június 5-ig ad otthont Miskolc a II. Országos Díszlet- és Jelmezterv Triennálának. A beküldött művek közül már választott a zsüri. A bíráló bizottság —, melynek elnöke Almási Miklós, a Magyar Színházi Intézet igazgatója volt — csaknem 150 díszlet- és jelmeztervet, makettet, fotót és kivitelezett jelmezt tartott érdemesnek a rangos kiállítására. A triennálát Csont István grafikusművész rendezte. Már nyomdában van a Finta József grafikusművész által tervezett plakát, s készül a kiállítás katalógusa. Az utóbbi tervezője Erdélyi János könyvművész.

EMLÉKPRÓBA

Molnár Gál Péter könyve

Szakmai körökben a szenzáció erejével hatott Molnár Gál Péter új könyve, az Emlékpróba.

Akik még láthatták Gellért Endre nagyszerű rendezéseit, az Úri muri-t, a Ványa bácsi-t, a Pygmalion-t, az Ármány és szerelmet, a Galilei-t és a többi, úgy emlékeznek vissza rájuk, mint a modern magyar színházművészet nagy, talán legjelentősebb eseményeire; akik csak hallottak róluk, azok is tudják, hogy Gellért volt a felszabadulás utáni első rendezett legnagyobb magyar rendezője.

Molnár Gál Péter majdnem lehetetlenre vállalkozott: arra, hogy fölleveletese és szavakkal tegye láthatóvá ezeket a ragyogó színházi esteket. Művének alapvetése a filológiai munka: egykori színikritikák, rendezőpéldányok, levelek, kiadatlan kéziratok, szóbeli emlékezők segítségével beszéli el Gellért Endre életének és munkásságának történetét. Erre a kutatómunkára épülnek alapos, részletes, okos előadáselemzések; a kitűnő kritikust és színháztörténészt itt már saját emlékei is segítik: Gellért nagy

rendezéseinek jó részét maga is látta. Célja mégis több, mint egy-egy előadás papíron való újjáalkotása, megörökítése: egy életút ívét, gyönyörű eredményeit és szorongató tragédiáját is föl akarja rajzolni. Persze oly módon, hogy beleágyazza a nagy rendező életművét a kor magyar művészeti és politikai viszonyaiba, s monográfiaíjával mintegy mellékesen sok fontosat mondion el ezekről az évekről —, mint ahogy ezt tették Gellért Endre rendezései is, akarva-akaratlan.

SZERZŐI EST

A közelmúltban jelent meg Moldvay Győző Perben című verseskötete. A kötetet — mely a Hevesi Szemle gondozásában látott napvilágot, s a Borsod megyei Nyomdaipari Vállalatnál készült — Czine Mihály sorai ajánlják az olvasónak. „Messze földeket járt, örökös nyugtalanságban élő ember beszél a versekben... Váci Mihályra „a hűség cselédjére” emlékezik, s Veres Péterre, a helytálló emberre. Szülőföldje tájait idézi, a lápvilágot és a szalmatejes ifjúságot”. Öreg béréseknek állít fejtát, s a vágyott és hűségében megartó szerelemről énekel.

A Perben című kötet megjelenése alkalmából több előadóst rendeztek a szerző tiszteletére. Ezeket közreműködtek színházunk művészei. Péva Ibolya, Dariday Róbert és Matus György legutóbb Orosházán és Szentistvában tolmácsolta Moldvay műveit.

A MAGYAR SZÍNHÁZMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG I. KÖZGYŰLÉSE

A Fészek Művészklubban tartotta meg — március 14-én — V. közgyűlését a Magyar Színházművészeti Szövetség. Kazimir Károly, a Thália Színház igazgatója, a szövetség főtájkára terjesztette elő az elmúlt négy év tevékenységét elemző beszámolót, s változta a jövő feladatait. A magyar színházművészet részt akar és tud venni közművelődésünk egészében. A cél mindenütt — a fővárosban és vidéken —

az, hogy minél nagyobb munkás és paraszt tömegek kerüljenek közel a színházművészethez; a színház, mint meghatározó ősi művészet, kísérje végig életüket. Rendkívül fontos feladat — hangsúlyozta a főtájkár —, hogy a színházművészet eljusson a nagy gyártelepek köré épült városokba, ahol jól felszerelt kultúrházak várják a színházat.

A főtájkári beszámoló következő vitában Kornides Mihály, az MSZMP KB osztályvezetője a következőket mondta: Legfontosabb erősíteni a művészet és a társadalmi valóság kapcsolatát. Lényeges tennivaló a mai magyar drámairodalom és a színház hatékonyabb együttműködésének segítése. Jobban kell gazdálkodni a szocialista magyar drámatermés legjavának értékeivel, s a színháznak ösztönöznie kell az új magyar dráma születését.

Pozsgay Imre kulturális miniszter — a gondok ismeretében — kijelentette, hogy a minisztérium a következőkben nagyobb segítséget igyekszik nyújtani a műsorpolitika kialakításában, a tervek elkészítésében.

KÉT KONCERT

Az Országos Filharmónia Miskolci Kirendeltsége április 18-án opera- és balettestet rendez, a Népszerező zenekari sorozat bérleti előadásaként. Vezényel: Gonsalo Romeo, kubai karmester.

Közreműködik: Alina Sanchez kubai magánénekes, valamint a Magyar Állami Operaház szólistáncosai. Április 25-én (a Téli bérletsorozat hangversenyeként) a Miskolci Szimfonikus Zenekar előadásában szólal meg: Amadeo Roldan három kis poémája, Chopin f-moll zongoraversenye és Csajkovszkij VI. szimfóniája. Vezényel: Gonsalo Romeo. Közreműködik: Nancy Casanova (Kuba).

A BÁNK BÁN KÉT ELŐADÁSBAN

A debreceni Csokonai Színház operaegyüttese április 4-én és 11-én bemutatja színházunkban Erkel Ferenc: Bánk bán című operáját. Hazánk felszabadulásának évfordulóján díszelőadásban kerül színre nemzeti operairodalmunk remeke. Az előadás címszerepét Horváth Bálint éneke. Rendező: Kertész Gyula. Vezényel: Tarnay György.

BOLONDOS ÁPRILIS

G. B. Shaw levél kíséretében két jegyet küldött Churchill miniszterelnöknek új darabja bemutatására. A levél így hangzott: „A másik jegyet vigye el egy barátjával — ha ugyan maradt még...”

Churchill ugyancsak levélben köszönte meg a figyelmet: „A bemutatóra nem mehetek el, de néhány nap múlva okvetlenül megnezem a darabját — ha ugyan játszszák még.”

★

Az udvarias és mindig segítően kész Liszt Ferencet sokan zaklatták, amikor Pesten tartozkodott. Egyszer egy tehetségtelen műkedvelő vitte hozzá két szeremenyt, és Liszt ítéletétől tette függővé, hogy melyiket nyomassa ki. Liszt lejtáztotta az egyik szereménnyel és ezzel a megjegyzéssel adta vissza: — A másik jobb.

★

Harmath Imre, a kuplékirály imádta a löversenyjátékot. E szenvedélyével persze nem állt egyedül a színész- és íróvilágban. Ugyanígy megszálottja volt a löversenynek Komlós Vili is, a nevezetes komikus. Egy ízben együtt állt két barátunk az üetőpálya korlátjánál. Harmath rámutatott egy lóra, amely épp előtűnt üetett a starthoz.

— Ez a ló sem fog fázni a télen!

— Miért? — kérdezte Komlós.

— Mert most tettem föl rá a télikabátomat.

★

Sok évvel ezelőtt nagy szenzációja volt koncertidőnyünknek a bécsi filharmonikus zenekar vendégszereplése a Városi Színházban. Hogyne lett volna, mikor Toscanini vezényelt!

Tóth Aladár a Pestü Napló akkori kiváló kritikusa, telefonon akarta tudósítani lapját, és ezért fölkiérték a koncert szünetében az igazgató irodájába, hogy igénybe vehesse a telefont. A legnagyobb meglepetésére íróasztala mellett taláta a színház szmokingba öltözött igazgatóját, amint elmerülten tanulmányozta „A turf” című sportlapot.

— Ön itt ül igazgató úr, amikor a bécsi filharmonikusokat Toscanini vezényli?

— Az nem volna baj — válaszolta epésen az igazgató —, a baj az, hogy fölhallatszik.